

۱۱۵۱۰۰  
۹۵,۵,۹

# در گستره فرهنگ

نگرشی مردم‌شناختی

محمود درویشی



انتشارات اطلاعات  
تهران - ۱۳۹۵

www.ketab.ir

سرشناسه: ۱۳۸۹-۱۳۰۷ محمود، روح الامینی  
 عنوان و نام پدیدآور: در گستره فرهنگ: نگرشی مردم شناختی / محمود روح الامینی  
 مشخصات نشر: تهران: اطلاعات، ۱۳۸۳  
 مشخصات ظاهری: [۱۷۱] ص.  
 شابک: 978-964-423-547-4  
 وضعیت فهرست نویسی: فایا  
 یادداشت: چاپ پنجم: ۱۳۹۵ (فیبا)  
 یادداشت: واژه نامه  
 یادداشت: کتابنامه به صورت زیر نویس  
 موضوع: فرهنگ  
 موضوع: فرهنگ ایرانی  
 شناسه افزوده: رسته اطلاعات  
 رده بندی کنگره: ۱۳۸۳ ۶۲۱/۹۵۴ HM  
 رده بندی دیویی: ۳۷۱  
 شماره کتابشناسی ملی: ۱۳۰۵۸ - ۱۳



انتشارات اطلاعات

تهران: خیابان میرداماد، خیابان نفت جنوبی، روزنامه اطلاعات، شماره پستی ۱۱۱ ۵۲۱

تلفن دفتر توزیع و فروش: ۹۳۲۲۲۲

تلفن: ۲۹۹۹۳۴۵۵-۶

فروشگاه مرکزی: بزرگراه حقانی، روبروی ایستگاه مترو، ساختمان روزنامه اطلاعات، تلفن: ۲۹۹۹۳۴۸۶

فروشگاه شماره (۱): خیابان انقلاب اسلامی، روبروی دانشگاه تهران، تلفن: ۶۶۴۶۰۷۳۴

در گستره فرهنگ (نگرشی مردم شناختی)

نوشته دکتر محمود روح الامینی

حروف نگاری، چاپ و صحافی: مؤسسه اطلاعات

طراح جلد: رضا گنجی

شمارگان: ۱۰۵۰ نسخه

چاپ پنجم: ۱۳۹۵

چاپ اول: ۱۳۸۳

قیمت: ۶۰۰۰ تومان

ISBN: 978-964-423-547-4

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۲۳-۵۴۷-۴

Printed in Iran

همه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

## فهرست مطالب

۷	اشاره
۱۱	انسان حیوانی است با فرهنگ
۱۵	فرهنگ و تمدن
۲۳	فولکلور و فرهنگ
۳۵	فرهنگ جهانی، جهان فرهنگ‌هاست
۴۳	فرهنگیان بازنشسته، بازنشسته فرهنگی نیستند
۵۱	جامعه، فرهنگ، فوتبال
۷۵	روند «آپارتمان» سازی و فرهنگ «آپارتمان» نشینی
۹۷	جشن‌های آشنا، در آسیای میانه (نشانه‌های «هویت فرهنگی» و «تاریخ»)
۱۱۱	معیارهای آبادانی شهر (به روایت تاریخ سیستان)
۱۲۵	«تو» گفتن و «شما» گفتن در جامعه و فرهنگ ایران
۱۴۱	داد و ستدهای فرهنگی
۱۵۳	چهارشنبه و «چهارشنبه سوری» در آئین‌های ایرانی
۱۶۳	خانه شماره «۱۲+۱» در کوچه سیزده چنار
۱۶۷	شنیدم ز دانای فرهنگ دوست

## اشاره

این مجموعه، با استعاره «انسان حیوانی است با فرهنگ» آغاز شده و پایان آن «چنین گفت دانای فرهنگ دوست» می باشد.

این بررسی ها و پژوهش ها، اساسی است به عرصه گسترده دست آفریدها و اندیشه آفریده های انسان.

در بیشتر جستارهای این مجموعه، به انگیزه - متناسب با زمینه موضوعی اشاره ای به تعریف یا توصیف فرهنگ شده است. برای روشنگری بیشتر چکیده ای از تعریف ها و ویژگی های فرهنگ برآرخته از کتاب «زمینه فرهنگ شناسی» عرضه می گردد:

فرهنگ واژه ای فارسی مرکب از «فر+هنگ» در ادبیات کهن به معنی دانش و حرفه، مظهر قنات (فرهنج) می باشد.

«فرهنگ تخم دانش است و بر آن خرد است.» اندرزنامه اتورپات، فنون و روش کار (کارنامه اردشیر بابکان)

در آموزش جدید معادل واژه آموزش و پرورش education و در علوم اجتماعی امروز معادل کولتور (culture) به کار می‌رود.

تعریف:

مجموعه پیچیده‌ای که شامل معارف، معتقدات، هنرها، صنایع، فنون، اخلاق، قوانین، سنت‌ها و بالاخره تمام عادات، رفتار، ضوابطی است که فرد به عنوان عضو جامعه از جامعه خود فرامی‌گیرد و در برابر آن جامعه وظایف و تعهداتش را بر عهده دارد. (تایلر ۱۸۷۱ م) (تعریف‌های فروانی از فرهنگ شده، دکترینس شمار تعریف‌ها را بیش از ۲۵۰ می‌داند.) و در مفهوم جامع، فرهنگ مجر و سه نسبت آفریدها و اندیشه آفریده‌های انسان است. ویژگی‌های فرهنگ:

پدیده یا رفتار یا ابتداء در شمار فرهنگ است که دارای سه ویژگی باشد:

- ۱- در حوزه فرهنگی خود عمومیت داشته باشد.

- ۲- دوام داشته باشد. (معمولاً يك نسل را در ما دوام حساب می‌کنند).

- ۳- اجباری نباشد. (بالزام بخشنامه و به زور نرسد و وجود نمی‌آید).

فرهنگ مادی و غیر مادی:

فرهنگ مادی به مجموعه پدیده‌هایی گفته می‌شود که محدود به ملبوس و قابل اندازه‌گیری یا مولزین کمی و علمی باشد.

فرهنگ غیر مادی، موضوع و پدیده‌ای که با مولزین کمی قابل اندازه‌گیری نیست و در مقایسه کردن آن‌ها جای بحث بسیار است مانند: معتقدات، ضوابط خویشاوندی، زبان، هنر، ادبیات، آداب و رسوم... که در شمار هویت

فرهنگی يك جامعه است .

مرزبندی عنصر، ترکیب و حوزه فرهنگی :

کوچکترین موضوع و واحد قابل تعریف و تشخیص را «عنصر فرهنگی» و چند

عنصر هماهنگ متناسب و همراه را «ترکیب فرهنگی» و مجموعه ترکیب‌های

فرهنگی را که در يك منطقه دارای مرز و محدوده متمایز است، «حوزه

فرهنگی» گویند.<sup>۱</sup>

خرده فرهنگ :

تفاوت و ویژگی‌های داخل هر حوزه فرهنگی را (از نظر شغلی، طایفه‌ای،

صنعتی یا گرایش‌های فکری و عقیده‌ای...) که در واقع جوانه‌ها و شاخ و

برگ‌های اصلی فرهنگ جامعه هستند، خرده فرهنگ می‌گویند .